

Налити] / Уклад. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін.; Редкол. : Л. С. Паламарчук (голова) та ін.; НАН України; Ін-т укр. мови. – 2-ге вид. – К. : Наук. думка, 1999. – Кн. 1 – 528 с. Кн. 2 – 528 – 980. *Collins Cobuild Idioms Dictionary*. – Glasgow : Harper Collins Publishers, 2002. – 498 p. *Cowie A. P. Phraseology : Theory, Analysis, and Applications* / A. P. Cowie. – Clarendon Press, 1998 – 258 p. *Dobrovolskij D. Contrastive idiom analysis : Russian and German idioms in theory and in the bilingual dictionary* / Dmitrij Dobrovolskij // *International journal of lexicography*. – Vol. 13 (No. 3). – 2000. – P. 169–186. *Duden. Redewendungen*. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Band 11. – Dudenverlag : Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich. – 959 S. *Friederich W. Moderne Deutsche Idiomatik*. Alphabetisches Wörterbuch mit Definitionen und Beispielen / W. Friederich. – München, 1993. – 565 S. *Korhonen J. Probleme der kontrastiven Phraseologie* / J. Korhonen // *Phraseologie : ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung* / [Herausgegeben von Harald Burger, Dmitrij Dobrovolskij, Peter Kühn, Neal R. Norrick]. – 1 Halbband. – Walter de Gruyter; Berlin; New York, 2007. – S. 574–590. *Oxford Dictionary of Idioms* / Edited by Judith Siefring. – Oxford University Press, 2004. – 352 p. *Phraseologie : ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung* / Herausgegeben von Harald Burger, Dmitrij Dobrovolskij, Peter Kühn, Neal R. Norrick. [1 Halbband]. – Walter de Gruyter; Berlin; New York, 2007. – 640 S. *Schmale G. abfeiern, ablachen, abtanzen – zur Funktion des Erstglieds ab- bei verbalen Neuschöpfungen und Neubedeutungen im Gegenwartsdeutschen* / G. Schmale // *Verbale Wortbildung im Spannungsfeld zwischen Wortsemantik, Syntax und Rechtschreibung*. – [2 Auflage]. – Stauffenburg Verlag, 2011. – S. 132–144.

УДК 811. 111'373

КУЩ Е.О.

(Запорізький національний технічний університет)

МАКРОСТРУКТУРИ УПЕРЕДЖЕНОГО ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКИХ, БРИТАНСЬКИХ І РОСІЙСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

Статтю присвячено дослідженню макроструктур упередженого дискурсу американських, британських і російських політиків. Такі макроструктури виявляють ідеологічні погляди та переконання політичних діячів. Макроструктури визначають також особливості структурно-семантичної організації їх мовлення та вербалізуються за допомогою мовних одиниць різного рівня.

Ключові слова: ідеологічна поляризація, макроструктура, пропозиція, структурно-семантична організація, упереджений дискурс.

Кушч Э.А. Макроструктуры предубежденного дискурса американских, британских и российских политиков.

Статья посвящена исследованию макроструктур предубежденного дискурса американских, британских и российских политиков. Такие макроструктуры выявляют идеологические взгляды и убеждения политических деятелей. Макроструктуры также определяют особенности структурно-семантической организации их речи и вербализуются с помощью языковых единиц разного уровня.

Ключевые слова: идеологическая поляризация, макроструктура, пропозиция, структурно-семантическая организация, предубежденный дискурс.

Kushch E.O. Macrostructures of prejudiced discourse of American, British and Russian politicians. The article is devoted to the investigation of macrostructures of prejudiced discourse of American, British and Russian politicians. Such macrostructures reveal ideological opinions and beliefs of politicians. Macrostructures also determine features of structural and semantic organization of their speeches and are verbalized with the help of language units of different levels.

Key words: ideological polarization, macrostructure, proposition, structural and semantic organization, prejudiced discourse.

Проблема упередженого мовлення політиків привертає увагу не тільки лінгвістів, але й фахівців інших галузей гуманітарних наук: конфіктологів, політологів, соціологів та інших. Ставлячи за мету визначити способи та засоби подання різноманітних упереджень, що існують у сучасних політиків та вербалізуються відповідно у їх мовленні, науковці говорять про те, що поряд із засобами масової інформації політичний дискурс постає одним із найголовніших засобів впливу на свідомість людини, одним із важелів формування переконань та укорінення певних поглядів у сучасних суспільствах та світовій спільноті загалом.

Одночасно мовознавці визнають пріоритетність нової «дискурсної онтології» пізнання, зорієнтованої на системне дослідження мовних елементів та мовленнєвих явищ у контекстуальному взаємозв'язку з середовищем їх породження та функціонування. Цим середовищем є «соціально-психологічний, культурно-історичний людський простір» [Макаров 2003, с. 37], конституювання якого відбувається в дискурсі. Дискурс є реалізацією мови як системи знаків, мовлення, що актуалізує цю систему знаків для взаємодії людей через механізми їх свідомості, і мовленнєвої діяльності як цілеспрямованої соціальної дії для

суспільної орієнтації та комунікації. Як вид соціальної дії й інтеракції, дискурс є безпосередньо включеним у процеси, що відбуваються в соціумі. Отже соціальні образи, відносини, структури конструюються в дискурсі.

Упереджений дискурс політичних діячів виявляє систему їх ідеологічних уявлень і переконань, вірувань та поглядів, свідчить про наявність соціальних установок та атитюдів, які характеризують, зокрема, особливості сприйняття ними подій, суб'єктів та одне одного. Такі особливості залежать, насамперед, від значення чи цінності цих подій або суб'єктів для індивідів як представників певної політичної, соціальної групи. Отже, **метою** даної статті є виявлення макроструктур упередженого дискурсу американських, британських та російських політиків та аналіз мовних засобів їх вербалізації. У зв'язку з цим **завдання** даної статті полягають у: аналізі явища упередженості, з'ясуванні макроструктур упередженого дискурсу політичних діячів та пропозицій, що формують їх; визначенні структурно-семантичної організації упередженого мовлення та засобів його вербалізації; дослідженні видів упередженого мовлення політиків різних країн. **Об'єктом** статті постають глобальні макроструктури упередженого дискурсу американських, британських та російських політиків. **Предметом** є пропозиції та засоби вербалізації упереджених поглядів та переконань у їх мовленні.

Під упередженнями зазвичай розуміють «негативні та стереотипні уявлення та переконаннями, ворожі, необ'єктивні судження представників однієї соціальної, етнічної, політичної єдності про іншу» [Кон 1966, с. 187]. Сучасні дослідники упереджень та упередженого мовлення вказують на існування різноманітних упереджень, що визначають особливості сприйняття, поведінки та дій щодо об'єктів упередженості: представників етнічних меншин, інших націй, культур та релігій, людей із фізичними вадами, політичних та культурних діячів тощо. Американські соціальні психологи Д. Креч та Р. Крачфілд співвідносили упередження з негативними соціальними установками (атитюдами), що є вкрай стереотипізованими, емоційно зарядженими та нелегко піддаються змінам [Krech, Crutchfield 1963, с.12]. Детально досліджуючи етнічні упередження та засоби їх вербалізації у різних типах дискурсу, голландський дослідник Т. ван Дейк неодноразово наголошував на існуванні соціальних установок, що визначають особливості упередженого мовлення та дій [Dijk 1987, с. 34; van Dijk 1988, с. 71]. Ми вважаємо, що саме теорія установок, що детально розроблялась у соціальній психології, дає змогу зрозуміти сутність явища упереджень.

Установка є одночасно елементом психологічної структури індивіда й елементом соціальної структури, оскільки психологічний стан особистості визначається зовнішніми об'єктами, локалізованими в соціумі та ціннісними орієнтаціями тієї соціальної групи, до якої вона належить. Соціальна установка (атитюд) є станом свідомості людини, який детермінує особливості її соціальної поведінки, включаючи мовлення. Одним із найважливіших питань теорії соціальної установки є визначення її структури. Загальновизнаною є тричленна структура, запропонована в 1947 році англійцем М. Смітом, яка складається з трьох компонентів: когнітивного (інформаційного або стереотипного), афективного (емоційно-оцінного) та конативного (регулятивного або компонента поведінки). Когнітивний компонент містить знання, уявлення про соціальний об'єкт; афективний – відображає емоційно-оцінне ставлення до нього; конативний – виражає потенційну готовність особистості реалізувати певну поведінку щодо соціального об'єкта [Андреева 2000, с. 13] Отже, знання компонентної складової соціальних установок надає можливість розуміти сталий характер та емоційність упередженого ставлення до суб'єктів чи об'єктів упередженості, характеризувати особливості дій та поведінки, в тому числі і мовленнєвої, щодо них.

Мовлення та поведінка політиків визначається не тільки атитюдами, але й системою ідеологічних переконань та поглядів, що формуються в них, зокрема, завдяки приналежності до певної партії, осередку, спільноти. Безумовно, кожна партія або політичний осередок висуває та пропагує певні ідеї, які сформувалися в неї в залежності від системи цінностей. Так, наприклад, питання імміграційної політики країни є конфліктогенним фактором, одним

із найважливіших пунктів політичної боротьби між представниками партії консерваторів та лейбористів у Великій Британії. Під час загальних виборчих кампаній 2001 та 2005 років консерватори підкреслювали, що проблеми імміграції, соціальний статус іммігрантів та біженців стають найбільш значущими для британського суспільства. Сповідуючи принципи соціального консерватизму, тобто збереження традиційних цінностей та норм британського суспільства, консерватори завжди виступали проти імміграційної політики лейбористів, критикуючи їх за лібералізм та втрату контролю над імміграційними процесами. У зв'язку з цим головною метою дискурсу британських консерваторів з питань імміграції було не лише переконання масового адресата в недоцільності та небезпечності імміграційної політики лейбористів, але й здійснення впливу на потенційного виборця з тим, щоб залучити його на свій бік. Так, наприклад, представник консервативної партії Д. Сміт вважає, що чужоземці та імміграційна політика лейбористів становлять загрозу для британців, зокрема:

The new arrivals pose a threat to everything we cherish – our jobs, the welfare state, our national identity and way of life. They don't enrich and invigorate our economy, as the Labour party believes [Smith 2005].

Характеристика іноземців, які прибувають до країни, відбувається в дискурсі Д. Сміта за допомогою негативних речень: *The new arrivals pose a threat to everything..., They don't enrich and invigorate...* За своїм оцінним значенням вони протилежні мовним одиницям, що слугують засобами надання характеристик британцям: *we cherish – our jobs, the welfare state, our national identity and way of life; our economy*. Позитивно-оцінну семантику мають, в першу чергу, одиниці на позначення національних цінностей британців *jobs, the welfare state, our national identity and way of life*. Використовуючи речення *They don't enrich and invigorate our economy, as the Labour party believes*, консерватор вказує на хибні, на його думку, уявлення партії лейбористів про роль іммігрантів у розвитку країни. Проаналізуємо ще один приклад:

Immigrants do create tensions and British people perceive that newcomers are in competition for scarce resources and public services. The pressure on resources is often intense and local services are often insufficient to meet the needs of the existing community, let alone newcomers [Howard 2005].

Хоча для номінації іммігрантів британський консерватор М. Ховард використовує нейтральні лексичні одиниці *immigrants, newcomers*, семантика предикативних конструкцій *do create tension, are in competition for scarce resources and public services*, що співвідносяться з цими одиницями, не є нейтральною. За допомогою речення із вказаними конструкціями, а також речення *The pressure on resources is often intense ...* перебування іноземців у країні представлено політиком як таке, що не викликає позитивних емоцій у британців і є невіддільним для них.

Зазначені приклади свідчать про актуалізацію ідеологічно зумовлених уявлень та переконань британських політиків та дозволяють говорити про ідеологічну поляризацію представників «своїх та чужих», тобто представників своєї та чужих націй та представників своєї (консерватори) та іншої (лейбористи) партій. Макроструктура ідеологічної поляризації «своїх та чужих», «своїх та інших» визначає особливості структурно-семантичної організації дискурсу політиків. Спираючись на Т. ван Дейка, під макроструктурою ми розуміємо глобальну структуру організації дискурсу, призначену для абстрактного семантичного опису його змісту [van Dijk 1987, с. 41]. Рекурентні пропозиції, що є безпосередніми засобами актуалізації макроструктури ідеологічної поляризації представників своєї та іншої партії чи спільноти, свідчать про наявність упереджених уявлень та переконань їх продуцентів. На думку Т. ван Дейка, упереджений дискурс політиків та його макроструктури визначаються, насамперед, ідеологією, яку вони пропагують [Dijk 1988, с. 142].

Розумінню ідеології та особливостей її актуалізації в дискурсі сприяли дослідження в галузі семіотики [Gandelman 1988, с. 79-98; Halliday, R. Hasan 1991, с. 54-68; Hardimon 2003, с. 437-455]. У термінах А. Греймаса та Ж. Курте ідеологічний дискурс є вторинною семіотичною системою, ідеологія ж може бути представлена як семіотична модель, що є рекурентною глибинною структурою, притаманною дискурсу [Греймас, Курте 1983, с. 495–

497]. Шляхи вирішення питань, що являє собою така структура, як вона моделюється, були намічені ще Празькою лінгвістичною школою при розробленні теорії опозицій [Звегинцев 1967 с. 62-68]. Ідея про здатність людини мислити бінарними опозиціями набуває подальшого розвитку в гіпотезі про можливість бінарних опозицій поєднуватися між собою, утворювати тетраметральні, гексаметральні та октаметральні структури [Gandelman 1988, с. 79–80]. Для аналізу особливостей дискурсної реалізації ідеологічних уявлень та переконань мовців, структурно-семантичної організації (макроструктури) ідеологічного дискурсу науковці звертаються, насамперед, до тетраметральної моделі – «семіотичного квадрата Греймаса» [van Dijk 1988, с. 483–551]. За А. Греймасом і Ж. Курте будь-яка семантична категорія може бути представлена трьома типами відносин, які встановлюються між її членами: 1) S1 – S2 (відносини взаємної протилежності між контрарними членами); 2) S1 – S2*, S2 – S1* (відносини додатковості між комплементарними членами); 3) S1 – S1*, S2 – S1* (відносини взаємного протиріччя між контрадикторними членами) [285, с. 497-498].

Семіотичний квадрат А. Греймаса представлено на рис.1...:

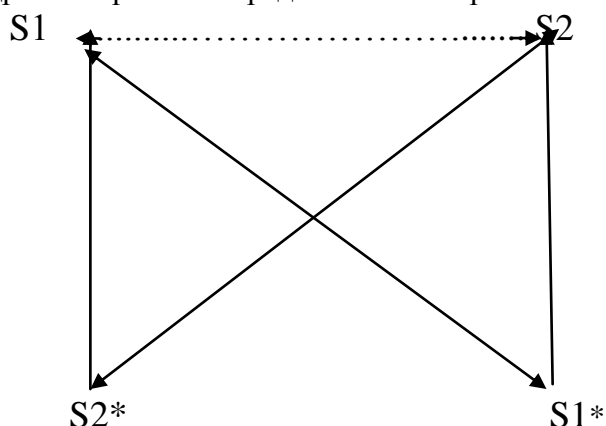
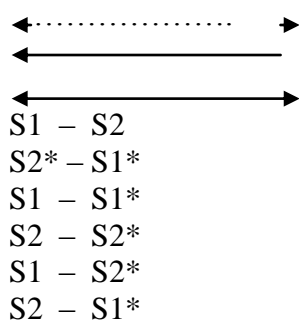

Рис.1. Семіотичний квадрат А. Греймаса
 відносини протилежності (контрарності)
 відносини додатковості (комплементарності)
 відносини протиріччя (контрадикторності)
 вісь протилежних членів
 вісь субпротилежних членів
 позитивна схема
 негативна схема
 позитивна вказівка (позитивний дейксис)
 негативна вказівка (негативний дейксис)

На наш погляд, семіотичний квадрат А. Греймаса є моделлю, на основі якої можливо реконструювати структурно-семантичну організацію (макроструктуру) дискурсу консерваторів з питань імміграції як різновиду ідеологічного дискурсу, що експлікує зокрема систему упереджених уявлень і етноцентричних переконань цих політиків. Ідеологія етноцентризму являє собою ієрархічно організовану когнітивну структуру, в основі якої перебуває групова схема, що ідентифікує представників «своїх» та «чужих» націй. Отже, актуалізація упереджених уявлень і етноцентричних переконань консерваторів здійснюється в їх дискурсі з питань імміграції згідно з аксіологічною моделлю, зображеною нами на рис.2.:

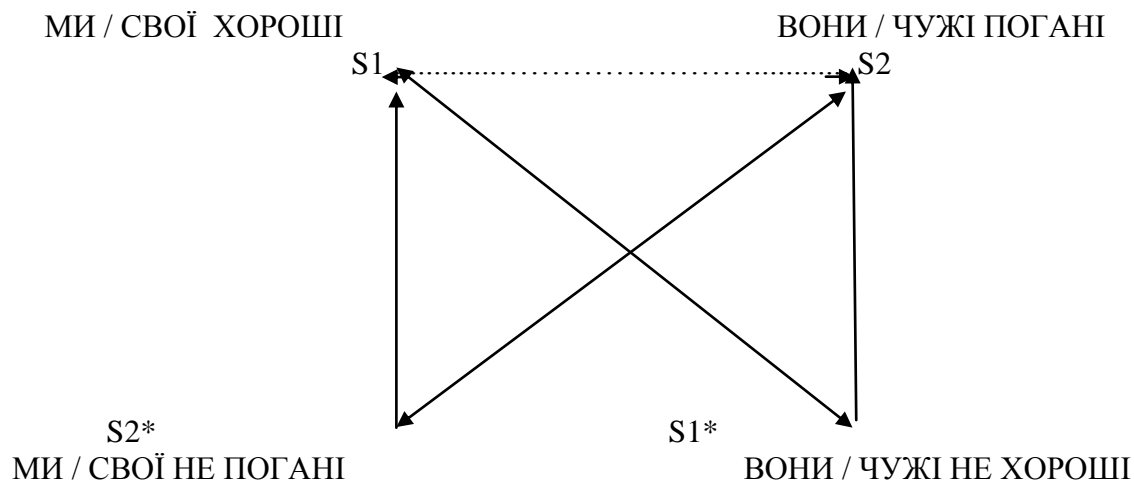

Рис.2. Упереджені уявлення консерваторів у дискурсі з питань імміграції

З одного боку, семіотичний квадрат А. Греймаса, представлений нами в такий спосіб, дає змогу виявити базові бінарні опозиції дискурсу консерваторів з питань імміграції, актуалізовані контрарними членами «ми – вони», «свої – чужі». З іншого, сприяє ідентифікації пропозицій, які формують його аксіологічну перспективу, а саме: МИ / СВОЇ: ХОРОШІ – ВОНИ / ЧУЖІ: ПОГАНІ; МИ / СВОЇ: НЕ ПОГАНІ – ВОНИ / ЧУЖІ: НЕ ХОРОШІ. Центральне місце у визначеній моделі належить саме пропозиціям МИ / СВОЇ: ХОРОШІ / НЕ ПОГАНІ, що виступають вихідними для розуміння пропозицій ВОНИ / ЧУЖІ: ПОГАНІ / НЕ ХОРОШІ, а саме: оскільки ми (свої) – хороші (не погані), а вони, чужинці, не такі як ми, не схожі на нас, то відповідно вони (чужі) – погані (не хороші). Система таких ціннісних уявлень та орієнтацій вказує на упереджене сприйняття іноземців.

Наступний приклад свідчить про наявність упередженості американських політиків до представників ісламських країн. Безумовно, формуванню упереджених поглядів та переконань щодо останніх сприяла війна з Іраком, численні теракти, що відбулися в США, проблема тероризму. Саме тому американські політичні діячі щонайменш протягом десятиліття говорили про те, що представники ісламських країн несуть загрозу для Америки та усього західного світу, зокрема:

The American way is simply superior in key respects, for it creates the greatest freedom and prosperity for the greatest number of individuals. The threat of new jackals comes from abroad. Islamic representatives cannot reconcile with the Western-secular universe. We all know who were terrorists, we all know where they were taught or came from [Tirkophore 2004].

Для надання характеристик своїй нації, її культурі та способу життя американський політик використовує номінативні одиниці позитивно-оцінної семантики *superior, creates the greatest freedom and prosperity, the greatest number of individuals*. Характеристика чужинців із ісламських країн відбувається в дискурсі політика за допомогою номінативної одиниці з пейоративним зоонімом *new jackals*. Таке метафоричне позначення не тільки експлікує упереджене ставлення американського політичного діяча до вказаних іноземців, але й виявляє його уявлення про них як ненависних до західної цивілізації людей. Окрім негативно-оцінного зооніма, про це свідчить і семантика речення, що, поряд з іншим, конкретизує релігійну приналежність відповідних референтів *Islamic representatives cannot reconcile with the Western-secular universe*, а також речення *We all know who were terrorists, we all know where they were taught or came from*. Зазначені одиниці актуалізують макроструктуру ідеологічної поляризації представників своєї та чужих націй, представлену пропозиціями МИ / СВОЇ: ХОРОШІ – ВОНИ / ЧУЖІ: ПОГАНІ.

В залежності від системи ціннісних уявлень про політичні, соціокультурні події, що відбуваються в тій чи іншій країні, їх значущість, їх суб'єктів та об'єктів, пропагованих ідей, за які борються політики, рекурентні пропозиції ідеологічної поляризації макроструктур

упередженого мовлення, вербалізуються за допомогою одиниць, протилежних за своїм оцінним значенням, зокрема:

Мы шли навстречу Украине не только по Крыму, но и по такой сложнейшей теме, как разграничение акватории Азовского моря и Керченского пролива. Из чего мы тогда исходили? Исходили из того, что хорошие отношения с Украиной для нас главное, и они не должны быть заложником тупиковых территориальных споров. Но при этом, конечно, рассчитывали, что Украина будет нашим добрым соседом, что русские и русскоязычные граждане на Украине, особенно на её юго-востоке и в Крыму, будут жить в условиях дружественного, демократического, цивилизованного государства, что их законные интересы будут обеспечены в соответствии с нормами международного права. Однако ситуация стала развиваться по-другому. Раз за разом предпринимались попытки лишить русских исторической памяти, а подчас и родного языка, сделать объектом принудительной ассимиляции ... [Путин 2014].

У наведеному прикладі представники російської нації, їхні дії та думки характеризуються за допомогою позитивно-оцінних речень *Мы шли навстречу Украине...; Исходили из того, что хорошие отношения с Украиной для нас главное...; Но при этом, конечно, рассчитывали, что Украина будет нашим добрым соседом.* Представники української нації водночас характеризуються негативно: *Раз за разом предпринимались попытки лишить русских исторической памяти, а подчас и родного языка, сделать объектом принудительной ассимиляции.* Зазначені одиниці актуалізують макроструктуру ідеологічної поляризації представників російської та української націй, представлену в наведеному уривку упередженого мовлення пропозиціями МИ / СВОЇ: ХОРОШІ – ВОНИ / ЧУЖІ: ПОГАНІ.

Таким чином, макроструктура ідеологічної поляризації, актуалізована зазначеними рекурентними пропозиціями, вказує на упередженість дискурсу політичних діячів різних країн. Вказана макроструктура вербалізується за допомогою мовних одиниць різних рівнів. Експлікуючи упереджені погляди та переконання політиків, ці одиниці слугують засобами номінації представників своєї та чужих націй, спільнот, партій, а також ситуацій, подій, фактів, пов'язаних із ними. Перспективу вбачаємо у майбутньому дослідженні комунікативних стратегій і тактик упередженого дискурсу політиків, розробці методик корегування та усунення упередженості в інституційних типах дискурсу, порівняльному аналізу упередженого дискурсу політиків різних країн.

Література

- Андреева Г. М. Психология социального познания / Галина Михайловна Андреева. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 288 с.
- Гасанов И. Б. Национальные стереотипы и образ врага / Игорь Борисович Гасанов. – М.: Прогресс, 1994. – 39 с.
- Гнатенко П. И. Этнические установки и этнические стереотипы / Павел Иванович Гнатенко, Виктор Ильич Павленко. – Днепропетровск: Изд-во ДГУ, 1995. – 200 с.
- Греймас А. Ж. Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А. Ж. Греймас, Ж. Курте. – М.: Радуга, 1983. – С. 483–551.
- Звегинцев В. А. Тезисы Пражского лингвистического кружка / В. А. Звегинцев. – М.: Прогресс, 1967. – 142 с.
- Кон И. С. Психология предрассудка. О социально-психологических корнях этнических предубеждений / И. С. Кон // Новый мир. – 1966. – № 9. – С. 187–201.
- Леви-Стросс К. Структурная антропология / К. Леви-Стросс. – М.: Наука, 1983. – 535 с.
- Макаров М. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М.: ИТДПК "Гнозис", 2003. – 280 с.
- Филинский А. А. Критический анализ политического дискурса предвыборных кампаний 1999-2000 гг. : дис... канд. филол. наук: 10.02.19 / Филинский Александр Александрович. – Тверь, 2000. – 163 с.
- Dijk T. A. van. Communicating Racism. Ethnic Prejudice in Thought and Talk / Teun A. van Dijk. – London: Sage Publications. – 1987. – 437 p.
- Dijk T. A. van. Ideology: a Multidisciplinary Approach / Teun A. van Dijk. – London: Sage Publications, 1998. – 374 p.
- Gandelman C. The semiotic square as a «catastrophe» / C. Gandelman // Semiotica. – 1988. – №70. – P.79–98.
- Halliday M. Language, Context and Text: Aspects of Language in Social-Semiotic Perspective / M. Halliday, R. Hasan. – Oxford: Oxford University Press, 1991. – 126 p.
- Hardimon M. O. The Ordinary Concept of Race / M. O. Hardimon // The Journal of Philosophy. – 2003. – Vol. 1, №9. – P. 437–455.
- Krech D. Individual in society / D. Krech, R. Crutschfield. – New York: Academic Press, 1962. – 214 p.
- Racism at the Top. Parliamentary Debates on Ethnic Issues in Six European States: [ed. by R. Wodak & Dijk T. A. van] – Klagenfurt: Drava Verlag, 2000. – 412 p.
- Reisigl M. Discourse and Discrimination. Rhetorics of Racism and Antisemitism. / Martin Reisigl, Ruth Wodak. – L. & N.Y.: Routledge, 2001. – 298 p.
- Путин В. В. Обращение к Генеральному собранию о воссоединении с Крымом / В. В. Путин. – Режим доступу: <http://www.km.ru/v-rossii/2014/03/18/vladimir-putin/734940-obrashchenie-vladimira-putina-k-federalnomu-sobraniyu-o-vo> – Назва з екрану.
- Howard M. It's Time to Set an Annual Limit to Immigration / M. Howard. – Режим доступу: http://www.conservatives.com/tile.do?def=news.story.page&obj_id=119049&speeches=1 – Назва з екрану.
- Tirkophope E. Islamic Threat / Edward Tirkophope. – Режим доступу: <http://hot.com.politica.usa=72237&speeches=1> – Назва з екрану.
- Smith D. Asylum Debate / D. Smith. – Режим доступу: http://www.conservatives.com/tile.do?def=news.story.page&obj_id=133321&speeches=1 – Назва з екрану.